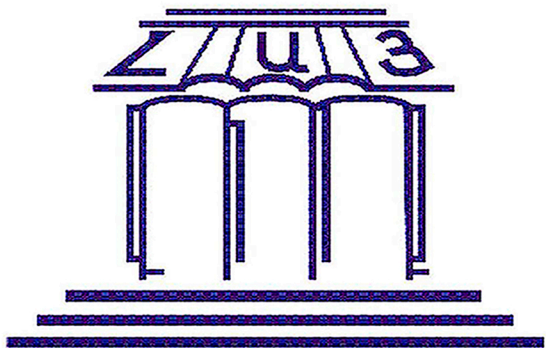




Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

891.995

Uh-43

1. 240 - 1

ՄԱՐԿԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՑԵՐԿՆԵՐԻ, ՄԻԱՑԵՔ.

ՀԱՅ. ԱՂԱՐԷՐ



891.995

Ա-43

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՆԱԲԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Երևանի Գեղարվեստագիտական թանգարան

1026 Թ.

30 MAY 2011

591 991

Q-43

97

uy.

ՄՐՈՒՆՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ ՄԻԱՅՆՔ.

306

ՀԱՅ. ԱՂԱՐԱՐ

ՆԱԽԱԶՆՈՒ ԳԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԿՈՄԻՏԵԱՏՈՐԱԾՈ

ՆԱԽԱԶՆՈՒԹՅԱՆ

ԲՈՅՈՒՆ ԿԱԼԱՅՈՒ

20. ծանոթ

1926

ՄՈՒՐՁ ՈՒ ՄԱՆԳԱԼ

Երևան

ՉԱԳԱՆՈՒ ԳՈՏԱՐԱԾԱՔՆԵՐ

ԵՐԵՎԱՆ — 1926 թ.

[Մոմ. Ուսմ. Գրադարան]



1828
397
38447

6400
5 FEB 2013

ՆՎԵՐ իմ վաղեմի բարեկամ

ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՆՈՅԱՆԻՆ

Սերգո ջան!

Առաջինը դու եիր, վոր լերք իմ XXV-ամյա գրականական
կապած. գործ. հորեկանին բնագրվեց այս Մուրճն ու
Մանգաղը, շատ հավանեցիր չեմ ցանկացար, վոր չես աշ-
տուհեկալ այս ուղղությամբ գեթ մե մանուկ սերնդի համար:

Այն օրից, Սերգո, սրտումս զգվեց գեղեցիկ նվիրել բեզ,
վոր չեմ կատարում եմ.

Ընդունիր խնդրում եմ, այս փոքր նվիրում. —

Հ. Մանգաղ

7/III, 22 թ.

ԹԻՓԻԽ

ՀԱԿՈՐ ԱՂԱՐԱՐ

(30-ամյակի առիթով)

«Կարմիր Ծիլեր»-ի անբաժան աշխատակից, մանկահանգրոդ, մանկավարժ Հակոբ Աղարաբի զրական գործունեության 30-ամյակը լրացավ այս տարվա նոյեմբերին (1925 թվի)։

Նա իր առաջին գործը տպել է 1895 թվի «Աղբյուր»-ի № 11-ում։ Այնուհետև նա շարունակում է աշխատակցել մեր մանկահանգրոդներին՝ «Աղբյուր»-ին, «Հասկեր»-ին, և «Կարմիր Ծիլեր»-ին։

Նրա վստանավորներից շատերը տպված են մեր հին ու նոր դասագրքերում, շատերն էլ ձայնագրված են և յերգվում են զբարոցներում։

Նրա վերջին գործերից ամենից նշանավորն է «Մուրճն ու Մանգաղը», վոր վերածված է մանկական ոսկերայի։

Աղարաբը իրրե մանկական զրոդ աչքի յե ընկնում նրանով, վոր գրում է 6 — 10 տարեկան յերեխաների համար, իսկ սրանց գրավում է աշխույժ, պատկերավոր լեզուն, բառախաղությունը, ձայնարկությունների հաջող շարահյուսությունը։

Այս հետակից՝ Աղարաբի գրվածքները յեզակի յեկ յեկ սիրելի մանուկներին։

Աղարաբը առաջադիմելու, նոր գաղափարներով տոգորվելու մեծ յեռանդ է ցույց տվել։

Նմանագրությունս ցանկանում է նրան յեռանդ և հաջողություն։

«Կարմիր Ծիլեր» 1925 թ. № 12.

.....



ՀԱԿ. ԱՂԱՐԱՐ

ԱՌԱՋԱՐԱՆԻ ՏԵՂ

Կյանքը կեղծիք եր՝ հաճույքի խնդիր,
Ապրել կար արծաթ, ապրել կար յերկաթ,
Շատի ապրուստն ել վոսկի յեր քնափր,
Շատն ել ապրում եր չոր հացի աղքատ:

Կուշտը քաղցածին միշտ մսնր եր քրդում,
Ինքը ուռճանում ու ճարպակալում,
Իր նոր սերունդն ել այնպես եր կրթում,
Վոր մեծանում եր իր հորից զալում:

Ու չկար վոչինչ մխիթարական,
Մարդը գերի յեր հին-աստվածներին,
Նա եր ճիշտ մարդը, խոսքն իրավական,
Ով ճոխ կապիտալ ուներ իր ձեռին:

Ու պոռթկաց ույժը Մանգաղ ու Մուրճի,
Ծնվեց մի նոր կյանք՝ նոր ապրումների,

Այլեւ հինը չկարաց մրցի,
Փլվեց հիմունքը հին-աստվածների:

Փշրեցեք կորչեն հին-աստվածները,
Նոր-կյանք ե ծնվել, նոր ուխտի ուսմունք,
Փշրեցե՛ք ըստ, ըստ հները,
Կե՛ցցե՛ նոր-կյանքը, կե՛ցցե՛ նոր ուսմունք ..

2/11, 1922 թ.
Թիֆլիս:

.....

Մ Ո Ւ Ր Ճ Ը

(Բանվորական սիմֆոլ)

«Գործիքը արհեստավորի աջ թևն է»:
Առած:

Մի որ դարբնոցի գործիքների մեջ
Զիմացվեց ինչից ծաղեց մի մեծ վեճ,
Փուքսից ըսկսած մինչ մաշան վերջին
Մասնակից յեղան այդ տաք-տաք վեճին:

Առաջին հերթին զննդանն էր պնդում.—
— Հենց յես եմ, վոր կամ հիմքը դարբնոցի,
Են գլխից հատեղ իմ ձայնն է թնդում,
Յես եմ միշտ կանգնած առաջը հնոցի:
Կողքս դեմ տված կրակ ու բոցին՝
Մեջքիս ե ծեծվում յերկաթը հրաշեկ,
Հեշտ րան չի նայել միշտ հուր-հնոցին,
Իմ ղլաղըլը դուք դսռ հետո կը հիշեք:

— Ե՛հ, զնդան ընկեր,— հնոցը ասավ,—
Հերիք ե խոսես, իմը ինձ հասավ,
Դու վոր մի սաժեն հեռու յես կրակից,
Ամեն մի խոսքդ ցավ ե ու կսկիծ,

Բաս յես ի՞նչ անեմ, վոր հուրը իմ մեջ
Գիշեր ու ցերեկ վառվում ե անշեջ։

Կրակ եմ, կրակ, վառված հուր ու բոց,
Իգուր չեն մարդիկ ասել ինձ հնոց։

Պարծենկոտություն թող չըլնի ասեմ,

Վոր ես դարբնոցի հիմունքը յես եմ։

Յես եմ բորբոքում բանվորի հոգին՝

Սրտում վառ պահում ազատման վոգին։

Փութքը փռւն արավ

Ու զահլա տաքավ։—

— Յես եմ, յես, այո, հիմքը դարբնոցի,
Շատ անգամ նույնիսկ սոված ու ծարավ՝
Յես եմ կատարում կամքը հնոցի։

Յես ամբողջ ուրը ենքան եմ փչում,

Հնոցի հուրը վառում-բորբոքում,

Վոր շատ փչելուց կողերս են ուռչում,

Թոքերիս ցավից արյուն եմ թքում։

Դարբնոց մտնելու առաջին ուրից

Յես եմ ձեր մեջը սիրվել բոլորից,—

Ե՛նորից եսոր՝ մեկ վոր հառաչում,

Մեկ ել՝ ազատման յերգերն եմ հնչում։

Սարտոցը խրտաց

Ու պինդ ծղրտաց։—

— Յես եմ դարբնոցի գործիքը վարպետ,

Ձեր շինած գործը միշտ յես եմ շտկում,

Ձեք կարող մրցել վո՛չ մեկդ ինձ հետ,

Յես գիտեմ նույնիսկ ի՞նչ կա ձեր մտքում։

Յես վոր չը լինիմ՝ դուք շատ լավ գիտեք,

Ձեր շինած գործը միշտ կոշտ ու կոպիտ,

Մի ծայրը ծուռտիկ կամ մի ծայրը թեք

Լ՛նկած կը մնա կիսաշեն ու բիրտ։

Տեսա՞ք ընկերներ, թե յես ես ո՞վ եմ,

Բայց թե չեմ ուզում խոսել, ձեն հանել,

Թեև կարող եմ ինքս ինձ գովեմ

Ու ես դարբնոցի մեծը անվանել։

Յերբ վոր ամենքին լսեց ու տեսավ՝

Տափակ դնչանի աքցանը ասավ։—

— Ինչպես տեսնում եմ՝ վո՛չ մեկը ձեզնից՝

Ձի ել ուղենալ լսել նույնիսկ ինձ։

Ասացեք խնդրեմ,

Յես վոր չը լինեմ,

Են ո՞վ կը մտնի վառ հնոցի մեջ,

Կրակից կը հանի յերկաթը հրաշեղջ։

Իհարկե վո՛չ վոր,

Վո՛չ խմբով, վո՛չ ջով։

Սովոր եք եղպես ուրիշի ձեռքով

Կրակից հանել խորված շագանակ,

Անձիշտ խոսքերով, մինչև-իսկ յերգով՝

Գլխներդ գովել անվերջ, անբանակ։

Ու մեկ էլ հանկարծ
 Զնդանի կրքծին
 Մուրճը թրխկաց
 Բարձրագոյ, ուժգին:
 Ամենքը մեկին
 Ասես վեր թռան,
 Անծպտուն, անձեն
 Լսեցին նրան: —

— Եդ ի՞նչ եք եղպես խոսում ձեզ ու ձեզ,
 Մի՞թե մոռացաք, վոր այստեղ եմ յես.
 Խոփներդ սուր ե, հանդը բաժնովի,
 Ամոթ չե՞ կանգնի, մարդ իրեն գովի:

Հենց ես միջոցին դարբինն եկավ ներս,
 Մուրճն առավ ձեռքը ու ասավ եսպես. —

— Ձեզնով են հիմնել դարբնոցն առաջին,
 Ձեզնով ել կյանք կա՝ դարբնոցի միջին:

Իսկ դու իմ քաջ մուրճ,
 Վոր խոսենք մենք լուրջ, —

Սիրում եմ քեզնով զնդանին զարկել,
 Ու աշխատելիս անդադար յերգել:

Քեզ մուրճ են ասում, ե՛ մուրճ, ե կռան,
 Հենց դու յես ահա ուլժն իմ աջ կռան.
 Յերբեք քու զարկը իզուր չի անցնում,
 Վոչ ել քու գործն ես ուրիշին հանձնում:

Դու համ շինարար հմուտ վարպետ ես,
 Ու միշտ քրտնաթոր բանվորի հետ ես,
 Համ ել կործանիչ մի կուռ գործիք ես,
 Ումը վոր զարկես՝ գետին կը ձգես:

Սիրում ես շինել, գործել կառուցել,
 Քու աշխատանքով նոր կյանք հարուցել,
 Ձեա սիրում կեղծիք ե վոչ խարդախ գործ,
 Վոչ ել կը հանես իզուր թըրըխկոց:

Առանց քեզ յերբեք դարբնոց չի լինի,
 Դարբինն առանց մուրճ վոչինչ չի շինի,
 Ինչո՞վ են ծեծում, ասս մի դու ինձ՝
 Գործարաններում յերկաթ կամ պղինձ:

Են վոր ասում են՝ բանվոր, աշխատանք,
 Կամ թե՛ տաք քրտինք ու հալալ վաստակ, —
 Բոլորը դու ես, ե՛ գործ, ե՛ քրտինք,
 Մեզնից լավ գիտեն ե դուսի մարդիկ:

Եդ եր պատճառը, վոր հարմար գտան,
 Քեզ նշանն արին վոյջ բանվորության,
 Են որից՝ Խոր՝ վորտեղ մի գործ կա՝
 Ենտեղ ե մուրճը պետք ե թըրըխկա:

Դեռ եզ վոչինչ ե, ավելին կասեմ,
 Հիմքն ազատության՝ համ դու, համ յես եմ.
 Սովորել էյին մեզ շահագործել,
 Աշխատանքի մեջ մեզ նեղը լծել:

Միտքը փոփոցինք մեծ ու պատիկի,
Վողջ բանվորութեան հանեցինք վոտքի,
Մեզ հետ միացըինք գյուղացիներին՝
Հեղափոխութեան զրոշակը ձեռին:

Յեւանք թափեցինք հազար ջանք ու ջունք,
Յեւ կործանեցինք բռնակալ բարձունք.
Հիմնեցինք նոր կյանք սուրբ ազատութեան,
Ամենքը հաղիվ հանդիստ կյանք գտան:

Դու յես շինել իմ վողջ գործիքները,
Դու յես և սրանց ավագ ընկերը,
Ահա թե ով ես, կամ թե ի՞նչի տեր,
Թող լավ իմանա ով քեզ չը գիտեր:

Ես վոր լսեցին՝ յեկան միասին
Վողջ գործիքները խմբովին տսին. —
Կեցցե մեր մուրճը, ուժը դարբնոցի,
Ինչպես և բոլոր արհեստանոցի.
Նա և աջ թեւը ընկեր բանվորի,
Թող նա եւ լինի ավագ բոլորի:

Են որից հսոր՝ վորտեղ մի գործ կա՝
Ենտեղ անպատճառ և մուրճ պետք կըգա,
Դործիքն աջ թեւն և արհեստավորի,
Մուրճը մանավանդ ուժը բոլորի:

1922 թ. «Դարբնոց» № 1.

ՄԱՆԳԱՂԸ

ԽՈՍՔ ՈՒ ԶՐՈՒՅՑ «ԿՈՄՄՈՒՆԸ» ԱՇԽԱՏԱՆՈՑՈՒՄ *)

«Մեկի մանգաղն և սուր, մեկի՝ լեզուն»
Առած.

Առաջին խոսք—(յերգում են բոլորը)

Մեր ես Կոմուննա աշխատանոցում
Հուրն և բորբոքվում, անիվը գործում,
Ամեն ոք հապիս բանվոր ու վարպետ
Աշխատում ենք միշտ սիրով իրար հետ:

Եսոր քո հերթն և մեր նախաճաշի,
Քանի չի հնչել զանգը շաքարի
Վե՛ր, փականագործ, վեր կաց գնա դու
Գնա մեզ համար բան բեր ուտելու:

(Փականագործը ձգում է խարտոցը և գնում)

Դերձակ.—(հարթուկելով կարմիր դրոշակը), —

Մեծ ուստան հսոր շատ ճիշտ է ասում,
Մարդն է բարձրացնում վարկն իր արհեստի,

Ծանոթ.—Աշխատանոցը մեծ սենյակ է, ամեն բանվոր իր
սեղանի մոտ աշխատում է և իր հերթին խոսում:

Արհեստավորից լավ գործ են սպասում,
Պետք է միշտ ձգտել դժարից հեշտի:

Որինակ հենց յիս,

Ել ինչ ասեմ ձեզ,—

Յես մի դերձակ եմ ասեղի գերի,

Յերբեր չեմ ուզել՝ վառն իմ ընկերի,

Ուստաս ասել ե՛մ ականջիդ խրատ,

Յերբ վոր ձեռք առար դերձակի մկրատ՝

Յեզիր գործիդ մեջ մկրատիդ պես սուր,

Մի վառնիր յերբեր ժամանակդ իզուր:

Մաքուր ու շիտակ վարպետը գիտե՞ք՝

Աշխարհում անգործ չի մնա յերբեր:

Դերձակությունը անձն է զարգարում,

Անձը պատվել են նույնիսկ հին դարում:

Դերձակության պես լավ արհեստ չը կա,

Յեզ վնչ մի արհեստ նրա հետ չի գա:

Դերձակն է կարում հեղափոխության

Դրոշակը կարմիր ու ալեծածան,

Հենց ինքն ել՝ վորպես հեղափոխական՝

Անցել է հաղար ճամփա ու կածան:

Վոսկերիչն ասով.—

Բանը վոր հասավ անձ զարգարելուն՝

Մեր մեջը խոսենք, չը գնանք հետուն.

Յեթե հարցնեք զուր մեր վոսկերչին՝

Վոսկերչությունն է, կասի՝ առաջին:

Ճիշտ է, դրոշակը դերձակն է կարում,

Բայց թե՛ վոսկով են վրան նկարում,

Զարգարն է նախընտրված դրոշակի,

Յույց տալի շնորհքը իրեն փեշակի:

Վոսկերչի մասին զուր ինձ հարցրեք,

Հետո ինչ կուզեք անուն կպցրեք:

Վոսկու պես զովամ հեղափոխական

Ձեր մեջ չեք գտնիլ վոսկերչիս նման:

Վոսկերչությունը զեղարվեստ է հին,

Իսկ գեղարվեստը՝ ամենքի վոգին:

Վոսկու ա՛հեստն է փորագրչություն,

Թե կուզեք նույնիսկ է նկարչություն:

Վոսկով են ամեն գործ գնահատել,

Յեզ վոսկու համար գլուխ վեր հատել,—

Վոսկերչությունն էլ հավատացեք ինձ,

Միշտ բարձր է յեզել ամեն արհեստից:

Քարտաշն էլ ասով.

Իմացա՞ք տղերք, թե ինչերն ասին՝

Փորագրչության, քանդակի մասին,

Վոսկերիչ, չե, չե,

Վոսկերիչն ինչ է,—

Բանդակագործը քարտաշն է, վոր կա,

Փորագրչության վարպետը հարգված,

Նա է միշտ կոփում վեմ քարը հակա,

Արձանների շինում՝ ասես թե՛ ձուլված:

1008 397
38447



Բարտաշը յես եմ, —
 Թույլ տվեք ասեմ,
 Վոր մենք ենք լինում լեռները քանդող,
 Լեռ քարից տաշում կամար ու կոթող,
 Մենք ենք կառուցում ամրոց — պալատներ,
 Կամուրջ ու թատրոն, հոյակապ տներ:
 Մենք ենք շինում և մեծ-մեծ գործարան,
 Վոչ տերն ենք յեղած և վոչ ել ծառան,
 Մեր ճակտից անվերջ քրտինք ենք ծորում,
 Քրտնքի ուժով լեռ քարը փորում,
 Ու մինչև հասկա քարը չենք թակում,
 Հացի գին անգամ չենք ել վաստակում:
 Արհեստների մեջ քարտաշությունն է,
 Վորը մեծ անուն, մեծ անցյալ ունի:
 Նա է միշտ իրեն վիթխարի ուժով
 Տարել մեղանում հազար քաղց ու սով
 Ապառաժ քարը ենքան և թակել,
 Վոր գոռ բռնության հիմքն է խորտակել:
 Հյունն ել ասավ թե՛ —
 Եստեղ խոսք յեղավ շինարարության,
 Մոռացան հյուննի սղոցն ու ռանդան:
 Ամրող շախարհի շինարարը յիս՝
 Կանգնել էք եստեղ գովաբանում ձեզ:
 Հյուննի արհեստն է ամենիցը հին,
 Կուգեք հարցրեք ամրող շախարհին:

Հենց եսոր ահա հյունն է շինոտում
 Նավ ու շոգենավ, նոր-նոր սավառնակ,
 Ջրում լողում է, ոգում թռչկոտում
 Մինչևիսկ ամբողջ մի զորաբանակ:
 Յես մի բանվոր եմ, մի հին պրոլետար,
 Աղի քրտինք եմ թափում անսպառ,
 Դառը գաղել եմ, մաղբուն գիր նստել՝
 Դատարկ ամանը միշտ յես լպստել:
 Կոշկակարն ասավ. —
 Յես ել կաշվեգործ մի կոշկակար եմ,
 Ամեն տեսակի կոշիկ կը կարեմ:
 Դուք մեր արհեստից լավը չեք գտնիլ,
 Վոչ ել կարող եք իմ գործը փտնիլ:
 Յեթե յես կարեմ՝ ենպես մի տգեղ,
 Ասենք որինակ՝ հասարակ տրեխ,
 Կամ թե՛ որինակ, հողաթափ, չստեր,
 Վոր միան ինձ մոտ վեր ընկած, անտեր, —
 Դեռ ելի վոչինչ,
 Կոտրություն չե ինձ:
 Բայց յերբ կարում եմ նորաձև լապչիկ,
 Վորից հագնում են տղա թե աղջիկ,
 Կամ թե՛ հենց ասենք՝ ճապոն կոշիկ,
 Ծայրերը սուր-սուր, կռուկները՝ ձիգ,
 Ել ի՞նչ եք կարող ասել իմ մասին,
 Յերբ վոր չեք համնի իմ քառորդ մասին:

Դուք մեր արհեստից լավը չեք գտնիր,

Վոչ ել կարող եք իմ գործը փոխիր:

Դյուղացի. — (արհեստանոցի դռնից). —

— Բարով ձեզ, բարով, բարով ձեզ ուստեք, —

Հյուսն. — Այ բարով ընկեր, առաջ համեցեք:

Դյուղացի. — Դարբին կա՞նք մեջ՝ մանգաղս դդի, —

Բարտաշ. — Արի, կա, արի... (դարբնին) վարպետ, քեզ
կուզի:

Դարբին. — Տուր տեսնեմ, ընկեր, ինձ տուր, կը շինեմ,

Դյուղացին. — (մանգաղը տալով). —

Առ, ուստա ջան տո, քեզ մատաղ լինեմ ..

Դու իմ մանգաղը կարաս լավ շինի,

Ինչ ուզես՝ կըտամ, քիզ փեշքնշ լինի:

Դարբին. — Այ մարդ լսեցի, կը շինեմ ասի,

Յեկ ետեղ նստի, մի քիչ ըսպասի, —

(գլուղացին նստում է),

Չուլոդն ըսկսեց. — Իզուր եք եղպես շատախոսում դուք,

Դժարը վոր կա՝ մեր գործն է հատուկ.

Որնիբուն կանգնած հալոցի առաջ՝

Երեւ-խորվել ենք քիթ - բերան - ականջ:

Ապա նայեցեք դուք իմ ձեռքերին,

Ինձ մոտ արդա յին ըստրուկն ու գերին:

Ձենք համեմատվիլ յերբեք մենք իրար,

Լավ որ չի ծագում իսկի մեզ համար:

Մի կողմից հալած մետաղն է պոռտկում,

Սաստիկ հուզմունքից հուր ու բոց թքում,

Մյուսից կրակն է անվերջ կայծակում,

Ու մեծ ու փոքր կայծեր արձակում:

Յեվ այսպես սրանք անդադար, անվերջ,

Ես ել գործում եմ ուղիղ սրանց մեջ:

Մենք հենց ժառանգն ենք քրտնքի մարդի,

Թե կուզեք նույնիսկ՝ կրակի վորդի:

Մենք ենք միշտ ծծել մրուրը կյանքի,

Մենք քաշել լուծը սև աշխատանքի:

Մենք հուրն ենք յեղել հեղափոխության,

Մենք ել փշրել ենք կապանքի շղթան:

Դարբինը ասավ. — Դուք ձերն ասեցիք,

Մենք ել լսեցինք,

Իսկ ես կասեմ ձեզ

Թե ի՜նչ մարդ եմ յես. —

Յես մի վարպետ եմ, վաղեմի բանվոր,

Կրակի հետ եմ կովում ամեն ուր.

Պատանի որից կանգնած դարբնոցում՝

Յերկաթ եմ թակում, յերկաթ խարտոցում:

Յերկաթիս նման կոներս են կոփվել,

Ջեռոցքիս նման քրտինքս թափվել,

Չարկս հնչում է հնպես մի դարբին,

Վոր սաղ է գալիս՝ անունս դարբին:

Եստեղ հնոցիս բորբոքված շեղում,

Չկա վոչ կեղծիք է վոչ ել զեղծում,

Եստեղ ե մեռնում միշտ հինը դաժան,
 Եստեղից ծնվում նորը սրբազան:
 Տեսնել եք ժանգոտ յերկաթը մռայլ,
 Են վոր ծածկված ե փթախտի ժանտով՝
 Վհնց ե կրակում առնում վոսկե փայլ,
 Կրակից յեխում հրեղեն շանթով:
 Ես իմ կրակը ծնողն ե նորի,
 Կարմիր յերակը ծնող բոլորի, —
 Նոր կյանքի սերմը յես եմ նոր ցանում,
 Հինը հիմնովին հիմքից կործանում:

Փակամազործ. — (ներս ե գալիս, բերած պանիրը տալիս ե մեկին, կանանչիւ մյուսին, ձուկը յերրորդին ե այլն ասում ե).

Հաց չկա, տղերք,
 Առանց հաց կերեք,
 Հացը հատել ե դեռ առավոտից,
 Մեր ես փողոցում
 Ել հաց չի ճարվում,

Հենց յես նոր յեկա հացթուխի մոտից:

Բոլորը. — Վհնց թե հաց չկա, բաս ի՞նչով ուտենք...

Հո գիտես անհաց կշտացողը չենք:

Գյուղացին. — (վեր ե կենում, խորջինից հաց ե հանում ե բաժանում ե անհամարձակ կերպով):

— Համեցեք տղերք,
 Հաց անուշ արեք, —

Թեև յես ինքս եմ մի խեղճ գյուղացի,
 Բայց թե՛ յես յերբեք փող չեմ տա հացի:
 Համեցեք տղերք,
 Մի կուշտ-կուշտ կերեք,
 Հալալ լինի ձեզ՝
 Ձեր մոր կաթի պես:

Փակամազործ. — Ընկերներ...

Գիտեք, վոր յես մի փակամազործ եմ,
 Հենց եստեղ եսպես կանգնած մի գործ եմ՝
 Բայց թե կասեմ ձեզ,
 Վոր մեզ իսկապես

Շատ ճիշտ ե ասում յեղբայր գյուղացին,
 Յերբեք չի ապրել ուրիշի հացին. —

Սա ե մայր-հողը վարում ու ցանում,
 Ու են սե հողից կարմիր հաց հանում:

Համ ինքն ե անուշ ուտում-կշտանում,
 Համ մարդկությունն ե բաժին ըստանում:

Սա ինքն ե տերը ամբողջ աշխարհի,
 Վորին իր հացով միշտ կյանք ե տալի:

Շատ աշխատելուց կմախք ե դառել,
 Ձեռքի մանգաղի նման խոնարհել,

Բայց ե միշտ կանգնած իր վար ու ցանքին՝
 Իր գործն ե անում... այ ձեզ գործ անգին...

Սա ե գործադրում արոր ու գութան
 Մեծ գործիքները յերկրագործության.

Սա ե ամեն տեղ մանգաղը ձեռին
 Արաը դո՛հ բերում մանգաղի ծերին.
 Հնձում ե, վնձում, խրձում ե, կասում,
 Իր գործի լավը իրենից սպասում:
 Հարայ չի տալիս, թմբուկ չի զարկում,
 Խոսք ու խրատը սիրում ե հարգում:
 Պաղատու ծառը գլուխ կը ծռե,
 Սա ինքը վոր կա՝ պաղատու ծառ ե.
 Գլուխը խոնարհ, պառուղը բարի,
 Կյանքի պարենը ամբողջ աշխարհի:
 Սա ինքն ու իրեն մանգաղը ձեռքի՝
 Վաղ ժամանակից նշան են բերքի:
 Բերքը պառուղն ե յերկրագործության՝
 Մանգաղը նրա վաղեմի նշան:
 Հայրս պատմում եր՝ թե՛ արտ հնձելիս՝
 Մեր սուր մանգաղը խոսում եր ձեռիս,
 Ենպես եր զնգում, ենպես զրնգում,
 Վոր պարզ խոսում եր ե լավ ել յերգում:
 Նրա զնգոցը լեզուն ե խոսուն,
 Հնձվոր մշակին միշտ խրախուսում,
 Նրա բերանը կտրիճ ե մի քաջ,
 Վոր արտ չի թողնում կանգնած իր առաջ:
 Ահա թե ով ե մեզ հաց տվողը,
 Կամ թե են ով ե աշխարհ պահողը.
 Ահա թե են ձեռք արհեստն ե վոր կա՝
 Իր լավությանը անկաշառ վկա:

Կեցցե՛ գյուղացին,
 Մեռնեմ իր հացին,
 Վոր եսպես կանգուն,
 Վոր եսպես անքուն,
 Մանգաղը ձեռին
 Տեր ե աշխարհին:
 Բողոքը (Վաղեմի).— Կեցցե՛, կեցցե՛,
 Հավեռ կեցցե՛,
 Կեցցե՛ ընկեր գյուղացին,
 Մեզ համար ել՝
 Ի՜նչ համառել,
 Սա ե քսում յուզ հացին:
 Դարբին (մանգաղը բաձրացնելով).—
 Կեցցե՛ ե յուր
 Մանգաղը սուր,
 Մեծ գործիքը աշխարհի,
 Թո՛ղ վոր սրա
 Ծալքի վրա
 Աշխատանքը միշտ փայլի:
 Փականազործ.— Յե՛վ եսպես ահա մանգաղն ե նշան
 Սուրբ աշխատանքի՝ յերկրագործության, —
 Գյուղացին ել մեր ընկերն անրաժան,
 Միրով նվիրված հողին սրբազան:
 Բողոքը (միասին).— Սրանց անդին
 Վար ու ցանքին
 Եսպես խմբով մենք մոտալ,
 Թող սա կեցցե՛
 Ու միշտ գործե
 Չեռքին բռնած սուր մանգաղ:

ՄՈՒՐՃՆ ՈՒ ՄԱՆԳԱՂԸ

Ա Ռ Ա Կ

«Աստղը բանում ե...»

Ժողով. ասացված:

«Կարմիր աստղի տակ ե ծնվել»:

Առաւծ:

I

Մուրճը մանգաղին մի որ ասավ թե՛
— Յես մի գործիք եմ՝ այ եսպես ամուր,
Իմ ույժը ամբողջ աշխարհը գիտե,
Իսկ դու եղ ո՞վ ես, եղպես ծուռ ու մեռ:

Մի տես, դարբնոցում, հաստ սալի կրծքին՝
Ինչպես եմ անվախ յերկաթը կոփում,
Կամ թե՛ ապառաժ սարի բարձրունքին՝
Լեռ քարը փշրում՝ աջ ու ձախ թափում:

Գլուխս վոր կա՛ թմբուղ ե հսկա,
Ինչին վոր կալի փլատակ կանի,
Բերանիս իսկի կոտրվել չկա,
Թեկուղ որնիբուն իջնի զնդանի:

Ունեմ կաղնուց մի ամրակուռ կոթ ել,
Շինվելու որից ինձ հետ ե գործում,
Ինձ նման նա ել մխվել ե, կոփվել,
Յերկաթի հետ ե շարունակ մրցում:

Իմ անունն ե մուրճ, պապինս՝ կռան,

Ավագ գործիքն եմ վողջ գործիքների,
Միրում եմ քրտինք, սիրում գործարան,
Վնչ մի ծուլություն չեմ կարող ների:

Յես տերն եմ յերկրի, ույժը մարդկության,
Գործողը կյանքի, ապրուստի շղթան,
Իսկ դու եղ ո՞վ ես, ախր եղպես կեռ,
Միթե դու կարաս լինիլ ինձ ընկեր:

Մանգաղը լսեց

Ու ել չը սպասեց,

Զրնգոցը հանեց

Ու պատասխանեց.—

— Այո, յես եսպես փոքրիկ գործիք եմ,
Յերկրագործության սաստիկ հարկավոր,
Վտռքս վերմակիս չափով կը ձգեմ,
Հպարտանալու յերբեք չեմ սովոր:

Ինձ միշտ կը տեսնեք գլուխս խոնարհ,
Դունչս ցցելու չունեմ ախորժակ,
Յեղջյուրի նման կազմվածքս նիհար,
Կիսալուսնի պես տափակ ու բարակ:

Անունս, դիտե՛ս, մանգաղ ե, մանգաղ,
Կոթս հոնի փայտ, բերանս ալմաս,
Յես վոր չը լինեմ՝ արտերը անքաղ,
Դու ել միշտ անհաց, սոված կը մնաս:

Աշխարհի սկզբից հենց մինչև որս ել՝
Յես եմ հաց տալիս ամենքին առատ,
Յորենն ու գարին ինձ լավ են փորձել:
Հնձում-փնջում եմ նույնիսկ մեկ-մեկ հատ:

Ահա թե ո՞վ եմ, եսպես կեռ ու մեռ,
Խնդրեմ, մուրճ յեղրայր ինձ լավ ճանաչիր,

Ենդլիսից ետպես ապրել եմ անմեռ,
Կապրեմ՝ քանի կա ապրուստի խնդիր:

Մուրճը մտածեց

Ու պատասխանեց. —

— Քեզպես մանգաղներ յես շատ եմ շինել,
Նույնիսկ կոփել եմ գութանի խոփեր,
Դու լավ իմացիր, մուրճը չը լիներ,
Գերանդի, մանգաղ, ով պետք է կոփեր:

Մանգաղն ասավ թե. —

Այո, ճիշտ է, ճիշտ, այ մուրճ րարեկամ,
Թեև դու յես ինձ կռում ու կոփում,
Սակայն յես եմ վար՝ քեզ ամեն անգամ
Միշտ հաց եմ տալիս ու լավ կշտացնում:
Իմ հացով դու նոր կյանք ես ըստանում,
Թարմացած ուժով կանգնում ես գործի,
Ի՞նչ ես դու եզպես շատ հպարտանում,
Ապա յերկու որ առանց հաց փորձի:

Մուրճն ասավ նրան. —

— Ես լավ եմ, յիդրայր, մենք իրար ընկել,
Վաղուց է չունեմ յես մի լավ ընկեր.
Արի, մանգաղ ջան մենք ընկերանանք,
Իրար կուսակից ընկերներ դառնանք:

Մանգաղն էլ նրան

Տվեց պատասխան. —

— Յես համաձայն եմ ընկերանալու,
Քեզ հետ կուսակից ընկեր դառնալու.
Իմ պայմանն այս է՝ վոր ձեռք-ձեռքի տանք,
Յերգվենք սիրելու հալալ աշխատանք:

Մուրճն ասավ թե՛

— Յերգվում ենք, յերգվենք,
Միատեղ յերգվենք:

11

Մուրճն ու մանգաղը ետեղ միասին
Ձեռքը րարձրացրին իրար հետ ասին. —

Յերգվում ենք հանուն սուրբ ազատաթյան
Չրդավաճանել մեր կուս միության:

Յեվ հետո սրանք ահա հենց ետեղ
Թե-թեի տվին, իրար գրկեցին,
Յեղան իրար հետ կուսակից դորեկ
Ընդհանուր ուժով գործի գիմեցին:

Վերևից մի աստղ նկատեց սրանց,
Ես միությունը հավանեց սրտանց. —
Իջնելով ներքև՝ մանգաղ ու մուրճին
Միրով տեղ տվեց իր ծոցի միջին:

Ասավ. — Յես ինքս եմ՝ ձեր աստղը պայծառ,
Յեկեք սենք գործենք մարդկության համար,
Իմացած յիդեք, դուք քնած արթուն՝
Ձեր գործին կը տամ միշտ հաջողություն:

Վերջը միասին

Յերեքով ասին. —

— Մարդկության համար, մարդկության համար,
Գործենք անխտիր ամենքի համար,
Վնչ-մի խտրություն, առավելություն,
Գնանք, տարածենք հավասարություն:

Մեր ույժն է լեռ քար,
 Մեր շարքն է յերկար,
 Անձայր ու անվերջ.
 Ստացող—աճուն,
 Աճուն հարածուն...

Մեր ձայնն է վորոտ,
 Վորոտից խրոխտ,
 Վորտեղ համուժ է
 Այնտեղ նվաճում,
 Այնտեղ ել աճում:

Մեր կամքն է յերկաթ,
 Մեր կյանքն է պողպատ,
 Թնդում է վորպես
 Դինամի նվագ,
 Կարմիր հաղթանակ,

Մեր խոսքն է կարուկ,
 Չը լինել ըստրուկ՝
 Վոչ վորքի առաջ,
 Վոչ մի ժամանակ,
 Վոչ մի ժամանակ...

Լենինն է դրոշմ,
 Լենինիզմը՝ գեղք.
 Ամեն տեղ անվախ
 Մենք պետք է պարզենք
 Պետք է քարոզենք,

Վոր մենք ունենք մի
 Առաջադրություն՝
 Համաշխարհային
 Հեղափոխություն...
 Հեղափոխություն...

.....



ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0390875

ՀԱԿ. ԱՂԱԲԱԲԻ

ԱՂԻՆՏԱՆԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՍՊԱՌՎԱՅ

- | | |
|--------------------------------------|---------------------------------------|
| 1. Չալոյի եղը. | 9. Դեպի դպրոց. |
| 2. Մանկական Ալբոմ 1 մ. | 10. Գյուղական ցեղեր. |
| 3. Փահլևան արաղաղը. | 11. Թուխը. |
| 4. Այծարած Դաղոն. | 12. Ծաղիկներ 1 փունջ. |
| 5. Գիսակի ալմասը | 13. Պտակ-պտակ. |
| 6. Մանկական Ալբոմ 11 մ. | 14. Ծաղիկներ 11 փ. (սա-
կափաթիկով) |
| 7. Գութանի մատաղը. | 15. Հորթարած Մուսին. |
| 8. Մուլաթյան պատճառը.
(ժող. 1 դ.) | 16. Դատադրեր (սպառ.) |

ՆՈՐ ԱՇԽԱՏ.

1. Նա՛ Լենինը, բացիկ.
2. Ոկոյարբնու — Հոկտեմբերանուշ.
3. Հոկտեմբերյան նվեր, բանավորներին. — Թուղթիկ.
4. Հնչում ե գանգը, — յերաժշտված բրուշուր.

ԹՈՒՐԱՆ ԵՒ ՄԱՆԳՆՂԸ գինը 25 կ.

ԱՆՏԻՊ ՊՈՆՄՆԵՐ

- | | |
|---------------------------------|--------------------------|
| 1. Արթնացում. | 3. Ժառանգ. |
| 2. Փշրեցիք հին աստված-
ները. | 4. Դարբնանց Չառին |
| | 5. Հարազատներ. (ժ. 2 դ.) |

Պոլիգրաֆդպրոց, Վ. Բալբաճեյի անվան, Ա. Ծերեթեյի փ. Ձ. 3.

Գլավկո Ն. 2969.

Տիւրած 1500.

6400